

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 26.04.2011
Tilv. 003/2011 - 0.02.01
JPH

Eins og fram kemur í athugasemdum með frumvarpinu er það unnið í samvinnu við Lýðheilsustöð.

Í mælingum sem Lýðheilsustöð hefur látið gera hefur berlega komið í ljós að stórt hlutfall ungra karlmanna nota tóbak í vörina. Um fimmti hver piltur, eða um 20%, á aldrinum 16-23 ára segist nota tóbak í vörina og 15% daglega. Það segir sína sögu um hversu ávanabindandi þessa neysla er að flestir þeirra sem nota tóbak í vörina segjast nota það daglega. Samkvæmt sömu mælingum segjast um 80% þeirra sem nota munntóbak eingöngu nota íslenska neftóbakið í vörina.

Á Íslandi er bannað með lögum að flytja inn, framleiða og selja fínkornótt neftóbak og allt munntóbak að undanskildu skrotóbaki. Lögin tóku gildi 1. febrúar 1997 og voru sett til að bregðast við tilskipun frá Evrópusambandinu um að aðildarríkin yrðu að banna munntóbak, þó ekki „traditional tobacco products“ sem gat átt við gamla íslenska neftóbakið. Framleiðsla á íslenska neftóbakinu fékk því undanþágu á þeim forsendum að um hefðbundna neftóbaksneyslu væri að ræða.

Markaðssetning fyrir ungt fólk

Í athugasemdum með frumvarpinu er bent á að erlendis hafi mikið borið á viðleitni tóbaksframleiðenda til að markaðssetja nýjar tegundir munntóbaks, þ.e. tegundir sem blandaðar eru bragðefnum, sem og lyktblandað og fínjalað neftóbak. Með bragðbættu tóbaki væri einkum verið að höfða til ungs fólks og sums staðar, t.d. í Svíþjóð, með þeim afleiðingum að umtalsverður hluti unglinga væri farinn að nota „reyklaust tóbak“ að staðaldri. Í athugasemdunum er bent á að þetta tóbak er ávanabindandi, ekki síður en tóbak sem er reykt.

Bragðbætt munntóbak hefur að jafnaði ekki verið á almennum markaði hér á landi og því eðlilegt að banna innflutning á því með lagasetningu og stöðva þannig að hérlendis yrði farið í slíka markaðs- og vörubrúun á „reyklausu tóbaki“ sem einkum beinist að ungu fólki.

Stóránkin framleiðsla á Íslandi

Í ljósi þeirrar miklu aukningar á neyslu íslenska neftóbaksins sem munntóbaks einkum meðal ungra karlmanna, sem jafnframt kemur fram í stóráukinni framleiðslu ÁTVR, er nauðsynlegt að koma í veg fyrir að undanþágan á framleiðslu íslenska neftóbaksins þróist á þann veg að leyfilegt verði með vörubrúun að fjölga í hópi ungra tóbaksneytenda, t.d.

með því að lyktar- og bragðbæta neftóbakið eins og nefnt er hér að ofan.

Samkvæmt b. lið frumvarpsins verður bannað að flytja inn, framleiða og selja allt bragð- og lyktblandað reyklaust tóbak. Þessi liður frumvarpsins um breytingu á lögum um tóbaksvarnir, hefur þann tilgang að skýrt sé kveðið á um það í lögunum að undanþágan fyrir framleiðslu á íslensku neftóbaki snúist um að það sé eingöngu framleitt í þeirri mynd sem undanþágan byggist á.

Komið í veg fyrir aukningu á notkun munntóbaks

Samkvæmt a. lið frumvarpsins er lagt til að bannað verði að flytja inn skrotóbak og að notkun þess verði bönnuð eins og á öðru munntóbaki. Skrotóbak hefur ekki verið á markaði héraðs undanfarið ár. Innflutningur á því væri því viðbót við aðra tóbaksneyslu.

Í raun gilda hér sömu rök, og sett voru fram í athugasemdum með frumvarpinu um bann við innflutning á öllu munntóbaki og tók gildi 1. febrúar 1997, hvað viðkemur viðleitni tóbaksframleiðenda til að markaðssetja nýjar tegundir tóbaks sem blandaðar eru bragðefnum og er einkum ætlað að höfða til ungs fólks. Þarna er um að ræða nýja tegund munntóbaks sem hefur ekki verið á almennum markaði að jafnaði hér á landi. Eðlilegt er að banna innflutning á þessu tóbaki með lagasetningu, og má þar m.a. nefna tilskipun Evrópusambandsins, og koma þannig í veg fyrir markaðs- og vörubrúun á „reyklausu tóbaki“ sem einkum beinist að ungu fólki á Íslandi.

Samkvæmt þessum lið frumvarpsins er verið að tryggja að notkun skrotóbaks skjóti ekki upp kollinum sem viðbótartóbaksneysla, einkum meðal ungs fólks.

Færa má góð rök fyrir því að það hafi komið fram, sem áhyggjum var lýst yfir í athugasemdum með frumvarpinu að lögum þar sem bannaður var allur innflutningur á munntóbaki og tóku gildi 1. febrúar 1997, að það yrði einkum ungt fólk sem myndi ánetjast þessum tegundum tóbaks og að það yrði fljótt mjög háð neyslunni.

Munntóbaksnotkun ekki leið til að hætta reykingum

Ekki eru til neinar vísindalegar sannanir sem styðja að neysla á reyklausu tóbaki sé gagnleg leið til að hætta að reykja. Á Íslandi mælast daglegar reykingar hvað lægstar í Evrópu og það er margt sem stuðlað hefur að þessum góða árangri. Ljóst er að þar hafa tilslakanir á banni Evrópusambandsins á innflutningi á reyklausu tóbaki ekki átt hlut að máli.

Einnig má benda á margar Evrópuþjóðir þar sem hratt dregur úr reykingum án þess að þar hafi verið kvikað frá banni Evrópusambandsins á innflutningi á reyklausu tóbaki.

Nefna má að á tímabilinu 2006 til 2009 hafa reykingar dregist saman um 5% í Bretlandi, Finnlandi, Hollandi, Ítalíu og Þýskalandi.

Skaðleg áhrif munntóbaks

Oft er sagt að munntóbak skaði heilsuna minna en reyktóbak. Slíkur samanburður er ákaflega villandi því fátt er jafn hrikalega heilsuspillandi og reykingar. Eðlilegra er að bera hættuna af munntóbaksneyslunni saman við það að neyta alls ekki tóbaks.

Í munntóbaki, þ.m.t. íslenska neftóbakinu, eru fjölmörg efni sem geta valdið krabbameini. Rétt er að geta þess að hrátóbakið sem notað er í framleiðslu íslenska neftóbaksins kemur frá stærsta munntóbaksframleiðanda Svía (Swedish Match).

Mest er hættan á krabbameini í brisi en jafnframt benda sumar rannsóknir til þess að

aukin hætta sé á krabbameini á fleiri stöðum, t.d. í munnholi. Bent er á að gerðar hafa verið greiningar á m.a. heilsufarsskaða samfara munntóbaksnotkun. Nefnd á vegum Evrópusambandsins, *Scientific Committee on Emerging and Newly Identified Health Risks* (SCENIHR), hefur gefið út skýrslu þar sem fram kemur að í öllu reyklausu tóbaki er nikótín; öflugt ávanabindandi efni. Að neysla þess geti valdið krabbameini og farið er yfir fleiri heilsufarsskaða sem tengjast neyslu á reyklausu tóbaki.

(Tengill í skýrsluna:

http://ec.europa.eu/health/ph_risk/committees/04_scenihhr/docs/scenihhr_stp_comments.pdf)

Þá hefur German Cancer Research Center í Heidelberg í Þýskalandi gefið út skýrslu og samantekt á sænska snussinu undir heitinu *From Science to Politics* þar sem farið er yfir helstu þætti samfara framleiðslu og neyslu munntóbaks. Þar er m.a. farið yfir hversu skaðleg neyslan sé, að hún valdi fíkn, höfði til ungs fólks, auki heildarneyslu á tóbaki og að ekki hafi verið sýnt fram á að neysla þess sé gagnleg leið til að hjálpa fólki að hætta að reykja.

(Tengill í skýrsluna: http://www.ensp.org/sites/default/files/AdWfdP_Snus_en.pdf)

Alþjóðlegar skuldbindingar

Á fjórðu Evrópsku ráðstefnunni um tóbaksvarnir sem haldin var í Amsterdam í mars s.l. voru þjóðir Evrópu sem staðfest hafa „Rammasamning

Alþjóðaheilbrigðismálastofnunarinnar um tóbaksvarnir“ (FCTC- WHO) hvattar til að kynna samninginn á pólitískum vettvangi og nýta efni hans í gerð heildstæðrar stefnumörkunar í tóbaksvörnum.

Minnt er á að Ísland staðfesti „Rammasamning Alþjóðaheilbrigðismálastofnunarinnar um tóbaksvarnir“ 14. júní 2004 og bent á að í 4. gr. segir (4. gr. 2. liður, b). Leturbr. höfundar):

Nauðsynlegt er að fyrir hendi sé öflug pólitísk samstaða um að þróa og styðja, á innlendum, svæðisbundnum og alþjóðlegum vettvangi, heildstæðar ráðstafanir sem taka til fjölmargra málaflokka og samræma viðbrögð, þar sem tekið er tillit til þess

b) að gera þarf ráðstafanir til að koma í veg fyrir að menn byrji að neyta tóbaks og vinna að því að menn hætti eða dragi úr neyslu tóbaks í hvaða formi sem er,

Og í 5. gr. í öðrum lið segir (leturbr. höfundar):

b) samþykkja og koma í framkvæmd skilvirkum lögum, reglum, stjórnarsýsluákvæðum og/eða öðrum ráðstöfunum og vinna, í samvinnu við aðra aðila og eftir því sem við á, að undirbúningi viðeigandi stefnumála til að koma í veg fyrir og draga úr tóbaksneyslu, nikótínfíkn og óbeinum reykingum.

Alþjóðaheilbrigðismálastofnunin hefur ákveðið að í ár verði þema *Dags án tóbaks – 31. maí* „Rammasamningur Alþjóðaheilbrigðismálastofnunarinnar um tóbaksvarnir“ (FCTC- WHO). Tilgangurinn er að varpa ljósi á mikilvægi sáttmálans og leggja áherslu á skyldur þeirra sem að honum standa að stuðla að því að ákvæði hans komist til framkvæmda í hverju landi fyrir sig sem og á alþjóðavettvangi.

(Tengill í samninginn:

http://www.velferdarraduneyti.is/media/Tobaksvarnir/Rammasamningur_-_tobaksvarnir.pdf)

Virðingarfyllst,
f.h. Lýðheilsustöðvar

Margrét Björnsdóttir

Margrét Björnsdóttir, forstjóri